

10. EYLÜL 1963 CEZAYİR DEMOKRATİK HALK CUMHURİYETİ ANAYASASI.

Çevirenler : As. Taner BEYGO - As. Bakır ÇAĞLAR

Ulusal Kurtuluş Cephesi önerdi,
Ulusal Kurucu Meclis görüştü ve kabul etti,
Halk onayladı,
Hükümet Başkanı, Bakanlar Kurulu Başkanı
Aşağıdaki Anayasayı yayınladı:

BAŞLANGIÇ

Cezayir Devletine karşı 1830 saldırısı ve Fransız sömürge güçle-
rince ülkenin işgalinden sonra, Cezayir Halkı, aralıksız yüzyılı aşan
bir süredir, saldırgana ve onun bütün baskı biçimlerine, silâhlı, ma-
nevî ve siyasî bir savaş verdi.

1 Kasım 1954'de Bağımsızlık Savaşı süreci son gerçekleşme dö-
nemine ulaştığında, Ulusal Kurtuluş Cephesi ülkenin bütün güçlerini
seferberliğe çağırıyordu.

Fransız emperyalizmince yönetilen toptan yoketme savaşı yo-
ğunlaştı, bir milyonu aşkın şehit özgürlük ve vatan tutkularını ha-
yatları ile ödediler.

Mart 1962'de, Cezayir Halkı Ulusal Kurtuluş Cephesince yedi
buçuk yıldır güdülen bu savaştan muzaffer çıkıyordu.

Yüzotuziki senelik sömürge baskısı ve feodal rejimden sonra ege-menliğini kazanan Cezayir yeni ulusal siyasî kuruluşlar benimsiyordu.

Tripoli'de Cezayir Devrimi Ulusal Meclisince kabul edilen programa bağlı kalarak Cezayir demokratik halk cumhuriyeti çalışmalarını, ülkenin kurulması yolunda sosyalizm ilkelerine uygun olarak, gerçek iktidarın, öncülüğünü, köylüler, emekçi kitleler ve devrimci aydınların teşkil ettiği halk tarafından kullanılmasına yöneltmiştir.

1 Kasım 1954'de Ulusal Kurtuluş Cephesinin benimsediği ulusal bağımsızlık gerekleştiginde, Cezayir Halkı demokratik ve halkçı devrim yolunda ilerlemeye devam etti.

Devrimi belirleyen :

— Toprak reformunun uygulanması ve yönetimi emekçilerce sağlanan ulusal ekonominin kurulması;

— Kitleler yararına, emekçilerin yaşam düzeyini yükseltmek, kadınları, ülke kalkınmasına ve kamu işlerinin yönetimine katmak için özgürleştirmek, cehaleti yok etmek, ulusal kültürü geliştirmek, konut ve sağlık durumlarını iyileştirmek için bir sosyal politika;

— Ulusal bağımsızlık, uluslararası işbirliği, anti-emperyalist savaş ve ülkelerinin bağımsızlığı ve kurtuluşu uğrunda savaşılan hareketlere gerçek bir destek sağlama üzerine kurulu uluslararası bir politika;

İslâm ve Arap Dili, sömürge rejimince Cezayirlileri yabancılaştırma denemesine karşı geçerli direnç güçleri olmuşlardır.

Cezayir, Arap Dilinin ulusal ve resmî dil olduğunu ve temel mânevî gücünü İslâmdan aldığını belirtmeyi zorunlu görür: Ancak Cumhuriyet herkesin düşünce, inanç ve serbestçe ibadetine saygıyı güvence altına alır.

Dünün Ulusal Kurtuluş Ordusu, Ulusal Halk Ordusu, Kurtuluş Savaşının öncüsü olmuştu; bugün de halkın hizmetindedir. Parti er-

çevesi içinde politik çalışmalara ve ülkenin yeni ekonomik ve sosyal yapılarının kurulmasına katılır.

Cumhuriyetin temel amaçları, ulusumuzun felsefi, ahlakî ve siyasal geleneklerine bağlı ve Cezayir halkınca seçilen uluslararası politika yönüne uygundur.

Cumhuriyetin her yurttaşına tanınan temel haklar onlara bütünü ile ve etkili olarak ülkenin kuruluşuna katılma olanağını verir. Bu haklar onlara ülkenin çıkarlarına ve halkın seçimlerine uygun olarak toplum içinde düzenli gelişme ve gerçekleşme olanağı verir.

Öncü bir partinin gerekliliği ve onun ülke politikasının hazırlanması ve denetiminde üstün rolü Cezayir Devletinin karşılaştığı çeşitli anayasal sorunlara getirilecek çözümlerin seçimini belirleyen temel ilkelerdir.

Anayasaca öngürülen siyasal kuruluşların düzenli ve etkili işleyişi Ulusal Kurtuluş Cephesince sağlanmıştır. Ulusal Kurtuluş Cephesi :

— Sosyalizmin gerçekleşmesi için halk kitlelerini harekete geçirir, çerçeveler ve eğitir.

— Kitlelerle sürekli bir bağlantı içinde onların özlemlerini belirler ve yansıtır.

— Ulusun politikasını yapar, tanımlar ve yönetimini denetler.

— En bilinçli ve en aktif devrimci unsurlardan kurulmuş, hareketlendirilmiş ve yönetilmiştir.

— Örgütünü ve yapılarını demokratik merkeziyetçilik ilkesi üzerine kurar.

Geçmişin ekonomik yapılarını parçalamayı ve yerlerine köylüler ve emekçi kitlelerce demokratik olarak kullanılan ekonomik iktidarı yerleştirmeyi, yalnızca, gücünü halktan alan kuvvetli itici organ parti, başarabilir.

Cumhuriyetin karşılaştığı sosyalist kuruluş görevleri için vazgeçilemez sayılan, ülkenin siyasal kuruluşlarının dengesini korumak halkın görevidir.

Prezidansiyel ve klâsik parlâmenter rejimlerin sağlamaktan uzak oldukları bu dengeyi egemen halkın üstünlüğüne ve tek partiye dayanan bir rejim etkili olarak gerçekleştirir.

Ulusun devrimci gücü olan Ulusal Kurtuluş Cephesi bu dengeyi koruyacak ve halkın özlemleri ile ülke politikasının uygunluğunun en iyi güvencesi olacaktır.

İLKELER VE TEMEL AMAÇLAR

1. Cezayir Demokratik bir Halk Cumhuriyetidir.
2. Cezayir Magribin, Arap dünyasının ve Afrikanın ayrılmaz parçasıdır.
3. Cezayir'in ilkesi «halk tarafından ve halk için devrimdir».
4. Devlet dini İslâmdır. Cumhuriyet herkesin düşünce, inanç ve serbestçe ibadetine saygıyı güvence altına alır.
5. Arap Dili devletin resmî ve ulusal dilidir.
6. Amblemi, ortasında kızıl ay ve yıldız taşıyan yeşil ve beyazdır.
7. Cezayir'in Başkenti Ulusal Meclis ve hükûmetin bulunduğu Cezayir'dir.
8. Ulusal ordu halkın ordusudur. Ulusal kurtuluş savaşı geleneklerine bağlı, halkın hizmetinde ve hükûmetin emrindedir.

Cumhuriyet topraklarının güvenliğini yüklenir ve parti çerçevesi içinde ülkede siyasal ekonomik ve sosyal çalışmalara katılır.

9. Cumhuriyet yayılım ve görevleri yasa ile konulan idarî topluluklardan kuruludur.

— Temel yöresel, idarî, ekonomik ve sosyal topluluk komündür.

10. Cezayir Demokratik Halk Cumhuriyetinin temel ilkeleri:

— Ulusal bağımsızlık, ülke bütünlüğü ve ulusal birliğin korunması;

— İktidarın öncüleri köylüler, emekçiler ve devrimci aydınlardan kurulu halk tarafından kullanılması;

— Sosyalist bir demokrasinin kurulması, insan sömürülmesinin bütün biçimlerine karşı savaş;

— Çalışma hakkının garantisi ve eğitimin ücretsiz olması;

— Sömürgeciliğin bütün kalıntılarının ortadan kaldırılması;

- Özgürlüğün ve insan varlığının yüceliğine saygının savunulması;
 - Bütün ayrımlara, özellikle din ve ırk üzerine kurulu ayrımlara karşı savaş;
 - Dünyada barış;
 - İnsan varlığının bütünlüğüne karşı fizik ve manevî saldırı ve işkencenin mahkûm edilmesi,
11. Cumhuriyet, İnsan Hakları Evrensel Bildirisine katılır. Cumhuriyet uluslararası işbirliği gereğine inanmış olarak, Cezayir halkının özlemlerine cevap veren bütün uluslararası teşkilâtlara katılacaktır.

TEMEL HAKLAR

12. Kadın erkek, bütün yurttaşlar aynı hak ve ödevlere sahiptirler.
13. 19 yaşını bitiren her yurttaş oy hakkına sahiptir.
14. Konut dokunulmazlığı ve haberleşmenin gizliliği bütün yurttaşlar için güvence altına alınmıştır.
15. Kimse yasaca öngörülen durumlar, tayin olunan yargıçlar ve gösterilen biçimler dışında tutuklanamaz ve takip olunamaz.
16. Cumhuriyet herkesin insanca yaşama ve ulusal gelirden pay alma hakkını tanır.
17. Toplumun temel hücreleri, aile, devletçe korunur.
18. Eğitim mecburîdir. Kültür, kişilerin yeteneklerinden ve toplumun ihtiyaçlarından gelen ayrımlar dışında herkese açıktır.
19. Cumhuriyet, basın ve enformasyon özgürlüğünü, dernek kurma ve toplanma özgürlüğünü olduğu gibi söz ve kamusal müdahale özgürlüğünü de güvence altına alır.
20. Sendika hakkı, grev hakkı ve çalışanların yönetime katılmaları yasa çerçevesi içinde kalmak üzere tanınmıştır.
21. Cezayir Cumhuriyeti özgürlük uğruna savaşanlara iltica hakkı tanır.
22. Kimse, yukarıda sayılan hak ve özgürlüklerden ulusal bağımsızlığa, ülke bütünlüğüne, millî birliğe, Cumhuriyet kuruluşlarına, halkın sosyalist özlemlerine ve Ulusal Kurtuluş Cephesinin tekliği ilkesine zarar verecek biçimde yararlanamaz.

23. Ulusal Kurtuluş Cephesi (F.L.N.) Cezayir'de öncü tek partidir.
24. Ulusal Kurtuluş Cephesi ulusun politikasını belirler ve Devletin eylemini çizer.
Ulusal Meclisin ve Hükümetin çalışmalarını denetler.
25. Ulusal Kurtuluş Cephesi kitlenin temel özlemlerini yansıtır. Kitleyi eğitir, çerçeveler, özlemlerinin gerçekleşmesi için yönetir.
26. Ulusal Kurtuluş Cephesi demokratik halk devriminin amaçlarını gerçekleştirir ve Cezayir'de sosyalizmi kurar.

EGEMENLİĞİN KULLANILMASI. ULUSAL MECLİS.

27. Ulusal egemenlik halkındır. Halk bu egemenliğini Ulusal Kurtuluş Cephesince önerilen ve gizli ve doğrudan genel oyla beş yıl için seçilen Ulusal Meclis temsilcileri aracılığıyla kullanır.
28. Ulusal Meclis halk iradesini ifadelendirir. Yasaları yapar ve hükümeti denetler.
29. Yasa, temsilcilerin Ulusal Meclise seçiliş biçimlerini, sayılarını, seçilme yeterliliklerini ve seçilme bağdaşmazlıkları rejimini belirler.

Bir mebusun seçilmesinde yolsuzluk ileri sürüldüğünde, Meclis iç tüzüğünde öngörülen yetkileri denetleme ve kesin karara bağlama komisyonu, bu tüzük gereğince, belirlenen şartlar içinde, karar verir.

30. Üyeliğın düşmesine Ulusal Meclis üyelerinin 2/3 çoğunluğu ve Ulusal Kurtuluş Cephesi yüksek karar organının önerisi üzerine karar verir.
31. Meclis üyesi üyelik süresince yasama dokunulmazlığından yararlanır.
32. Suçüstü durumu dışında hiçbir meclis üyesi Ulusal Meclisin izni olmadıkça tutuklanamaz ve ceza koğuşturmasına uğratılamaz. Ulusal Meclis talep ettiğinde meclis üyesinin tutuklanma veya yargılanması askıya alınır.

Suçüstü durumunda meclis üyesi hakkında alınan tedbirler veya koğuşturma hakkında Meclis bürosuna o anda

- bilgi verilir. Meclis bürosu yasaya dayanarak yasama dokunulmazlığı ilkesini koruyucu tedbirler alır. Hiçbir Meclis üyesi Meclis çalışmalarındaki oy ve sözlerinden ötürü tutuklanamaz, sorguya çekilemez ve yargılanamaz.
33. Ulusal Meclis seçimi izleyen onbeş gün içinde kendiliğinden toplanır ve üye seçimlerinin doğruluğunu onar. Meclis, başkanını, bürosunu ve komisyonlarını hemen seçer.
34. Ulusal Meclis başkanı Devletin ikinci şahsiyetidir.
35. Ulusal Meclis kendi içtüzüğünü, kuruluş ve çalışma kurallarını belirler.
36. Cumhurbaşkanı ve Meclis üyelerinin kanun teklif etme yetkileri vardır. Kanun veya karar tasarı ve önerileri Meclis Başkanlığı Kuruluna sunulur ve Başkanlıkça yetkili meclis komisyonlarına incelenmek üzere gönderilir.
37. Hükümet üyeleri Ulusal Meclis ve komisyonlarının çalışmalarına katılabilirler ve söz sahibi olabilirler.
38. Ulusal Meclis Hükümet çalışmalarını :
 — Bakanların komisyonda dinlenmesi,
 — Yazılı soru
 — Tartışmalı yada tartışmasız sözlü soru yollarıyla denetler.

YÜRÜTME GÜCÜ

39. Yürütme gücü Cumhurbaşkanı adını taşıyan Devlet başkanına verilmiştir. Cumhurbaşkanı, Parti tarafından gösterildikten sonra beş yıl için doğrudan ve gizli genel oyla seçilir. Cezayir doğumlu, 35 yaşını doldurmuş, medenî ve siyasal haklara sahip her müslüman Cumhurbaşkanı seçilebilir.
40. Göreve başlamadan önce Cumhurbaşkanı, Ulusal Meclis önünde aşağıdaki yemini eder:
 Anayasaya saygılı olacağıma, yurdun güvenliğini, ülkenin bağımsızlığını ve birliğini koruyacağıma ve bütün çabamı milletin ve Demokratik Cezayir Halk Cumhuriyeti'nin yararına kullanacağıma, Devrimin esasları ve şehitlerimizin ruhları önünde ulu Tanrı adına and içerim.

41. Cumhurbaşkanı yabancı elçi ve olağanüstü temsilcileri kabul eder.
Dış işleri bakanının önerisi üzerine Cumhurbaşkanı elçi ve olağanüstü temsilcileri tayin eder.
42. Cumhurbaşkanı Ulusal Meclise danıştıktan sonra andlaşma, konvansiyon ve milletlerarası anlaşmaları imzalar onaylar ve yürütülmesini sağlar.
43. Cumhurbaşkanı Cumhuriyet ordularının başkumandanıdır.
44. Cumhurbaşkanı Ulusal Meclisin onayı ile harp ilân eder ve sulh akdedebilir.
45. Cumhurbaşkanı Yüksek Savunma Kuruluna ve Yüksek Hakimler Kuruluna başkanlık eder.
46. Cumhurbaşkanı Yüksek Hakimler Kurulunun oyunu aldıktan sonra af hakkını kullanır.
47. Cumhurbaşkanı yalnız Ulusal Meclis önünde sorumludur. Cumhurbaşkanı en az 2/3 si Meclis üyeleri arasında olmak üzere bakanları seçer ve Ulusal Meclise takdim eder.
48. Cumhurbaşkanı Hükümetin politikasını belirler ve yönetir. Ülkenin iç ve dış politikasını, Partide somutlaşan ve Ulusal Mecliste ifadelenen halkın iradesine uygun olarak yürütür ve uzlaştırır.
49. Cumhurbaşkanı kanunların isdarı ve yayını ile görevlidir. Ulusal Meclisten gelen kanunları on gün içinde isdar (promulgation) eder ve uygulama kararnamelerini imzalar. On günlük süre meclisin ivedilik istemesi halinde kısaltılabilir.
50. Cumhurbaşkanı, yayın süresi içinde gerekçeli bir bildiri ile ikinci bir görüşme isteyebilir. Bu istem reddedilemez.
51. Yasaların öngörülen süreler içinde Cumhurbaşkanınca yayınlanmaması halinde, Ulusal Meclis Başkanı bu işlemi yerine getirir.
52. Cumhurbaşkanı yasaların yürütülmesini sağlar.
53. Düzenleme yetkisini Cumhurbaşkanı kullanır.
54. Sivil ve askeri görevlere atama Cumhurbaşkanınca yapılır.
55. Ulusal Meclis, üyelerinin 1/3 ce imzalanan gensoru önergesi ile Cumhurbaşkanının sorumluluğunu harekete geçirebilir.
56. Ulusal Meclis üye tam sayısının salt çoğunluğunca oylanan gensoru önergesi, Cumhurbaşkanının işten çekilmesini ve Ulusal Meclisin dağılmasını gerektirir.
57. İşten çekilme, ölüm, görevini yerine getirmede kesin yeter-

sizlik ve Hükümete güvensizlik durumlarında, Ulusal Meclis Başkanı Cumhurbaşkanının görevlerini yerine getirir. Görevlerin yerine getirilmesinde Meclis başkanına Ulusal Meclis daimi komisyon başkanları yardım eder.

Ulusal Meclis başkanının görevi, günlük işleri yerine getirmek, ve iki aylık bir süre içinde Cumhurbaşkanının, dağılma halinde Ulusal Meclis üyelerinin seçimini hazırlamaktır.

58. Cumhurbaşkanı Ulusal Meclisten, sınırlı bir süre için, Bakanlar Kurulunda alınan ve üç ay içinde Meclisin onayına sunulan kanun hükmünde yönetmeliklerle, yasama alanı içinde kalan tedbirleri alma yetkisini isteyebilir.
59. Yakın tehlike halinde, Cumhurbaşkanı, ulusun bağımsızlığını ve Cumhuriyet kuruluşlarını korumak için olağanüstü tedbirler alabilir.
- Ulusal Meclis kendiliğinden toplanır.

YARGI

60. Yargı Cezayir halkı adına adli teşkilât kanununda belirlenen şartlar altında, verilir.
61. Ceza konusunda, müdafaa hakkı tanınmış ve güvenceye bağlanmıştır.
62. Yargıçlar görevleri sırasında, yalnız yasaya ve Sosyalist Devrimin amaçlarına uyarlar.
- Bağımsızlıkları yasa ve Yüksek Hakimler Kurulunun varlığı ile güvenceye alınmıştır.

ANAYASA MECLİSİ

63. Anayasa Meclisi, Yüksek Mahkeme birinci başkanı, Yüksek Mahkeme İdare ve Hukuk daireleri başkanları, Ulusal Meclis tarafından atanan üç milletvekili ve Cumhurbaşkanı tarafından atanan bir üyeden kuruludur.
- Anayasa Meclisi üyeleri üstün oya sahip olmayan başkanlarını seçerler.
64. Anayasa Meclisi, Cumhurbaşkanı ya da Ulusal Meclis başkanının istemi üzerine yasaların ve kanun hükmünde yönetmeliklerin Anayasaya uygunluğunu denetler.

YÜKSEK MECLİSLER.

65. Yüksek Hakimler Kurulu; Cumhurbaşkanı, adalet bakanı, Yüksek Mahkeme birinci başkanı, Yüksek Mahkeme başsavcısı, bir Yüksek Mahkeme avukatı, ilki meslektaşlarınca ulus çapında seçimle belirlenen iki yargıç ve Ulusal meclis daimi adalet divanınca kendi üyeleri arasından seçilen altı üyeden kuruludur.
66. Yüksek Hakimler Kurulunun yetkileri ve görev yapma kuralları yasa ile belirlenir.
67. Yüksek Savunma Kurulu: Cumhurbaşkanı, milli savunma bakanı, içişleri bakanı, dışişleri bakanı, Meclis milli savunma komisyonu başkanı ve Cumhurbaşkanıınca atanan iki üyeden kuruludur.
68. Askeri nitelikteki bütün meselelerde düşüncesini bildirir.
69. Yüksek Ekonomik ve Sosyal Meclis: Ulusal Meclisce atanan beş milletvekili, plân direktörü, Cezayir merkez Bankası yöneticisi, ulusal kuruluşlar yetkilileri ve Cumhurbaşkanıınca atanan başta gelen ulusal ekonomik ve sosyal faaliyetler temsilcilerinden kuruludur.
- Yüksek Ekonomik ve sosyal meclis başkanını seçer.
70. Yüksek Ekonomik ve Sosyal Meclis, ekonomik ve sosyal nitelikteki tasarı ve teklifler konusunda düşüncesini bildirir ve Hükümet üyelerini dinleyebilir.

ANAYASANIN DEĐİŐTİRİLMESİ.

71. Anayasanın deđiőtirilmesi Cumhurbaşkanı ve Ulusal Meclis üyelerinin salt çoğunluğunca teklif edilebilir.
72. Anayasanın deđiőtirilmesi usulü iki aylık bir sürenin ayırdığı iki görüşme ve Meclis üyelerinin salt çoğunluğunun iki oylamasından kuruludur.
73. Yasa tasarısı, referandum yolu ile halkın onayına sunulur.
74. Halk tarafından kabulü halinde, anayasa değişikliği tasarısı, referandumu izleyen on gün içinde temel kanun olarak Cumhurbaşkanıınca isdar edilir.

GEÇİCİ HÜKÜMLER.

75. Milli marş, geçici olarak, «KASSAMEN» dir. İleride milli marş bir yasa ile belirlenecektir.

76. Cumhuriyet sınırları içinde araplaştırma en kısa süre içinde gerçekleştirilmelidir. Ancak, bu yasa hükümlerine aykırı da olsa Fransız dili Arap dili ile birlikte kullanılabilir.
77. 20 Eylül 1962 de seçilen Kurucu Meclis üyelerinin görev süreleri 20 Eylül 1964 e kadar uzatılmıştır. Ulusal Meclis üyelerinin seçimleri anayasaya uygun olarak dört senelik bir süre için bu tarihten önce yapılacaktır. Hükümet Başkanı, anayasanın halk tarafından referandum yolu ile kabul edilmesinden en geç bir ay içinde göreve başlayacak olan Cumhurbaşkanı'nın seçimine kadar görevine devam edecektir.
78. Anayasa tasarısı, halk tarafından kabulünden sonra sekiz gün içinde Hükümet Başkanınca yayınlanır.
Ulusal Kurtuluş Cephesi tarafından önerilen,
Ulusal Kurucu Meclis tarafından görüşülen ve kabul edilen,
Halk tarafından onaylanan,
Bu Anayasa,
Devletin yüce yasası olarak uygulanacaktır.

Cezayir, 21 rabia et-thani 1383
10 Eylül 1963 tarihinde yapılmıştır.

Ahmed Ben Bella.